

INFORMÁCIÓS TÁRSADALOM

Alapítva: 2001

SZAKTUDOMÁNYOS FOLYÓIRAT

Csótó Mihály:

Beszámoló a „még50év” konferenciáról – várostervezés az információs korban

Hivatkozás/reference:

Csótó Mihály, „Beszámoló a „még50év” konferenciáról – várostervezés az információs korban”, Információs Társadalom, XVI. évf. (2016) 3. szám, 174-178. old.

<http://dx.doi.org/10.22503/infiars.XVI.2016.3.10>

A Kortárs Építészeti Központban (KÉK) került megrendezésre a Magyar Urbanisztikai Társaság (MUT) által a brit Royal Town Planning Institutionnal (RTPI) együttműködésben szervezett még50év konferencia, melynek témája az urbanisztika elkövetkezendő ötven éve volt, apropójául pedig az RTPI által a témában készített Planning Horizons kötet sorozat szolgált.

Conference report, "még50év" conference: urban planning in the information society

Információs Társadalom

Tematikus szám az okos városokról

Z. Karvalics László
Okos városok: a dekonstrukcióról a hiperkonstrukcióig

Gere László – Czűrják Réhel
Erősítik-e a társadalmi kirekesztést a smart cityk?

Rab Judit – Szemerey Samu
Az Okos Város Fejlesztési Modellről

2016. XVI. évfolyam 3. szám

A folyóiratban közzétett művek a *Creative Commons*
Nevezd meg! - Ne add el! - Így add tovább! 4.0
Nemzetközi Licenc feltételeinek megfelelően
használhatók.

Beszámoló a „még50év” konferenciáról – várostervezés az információs korban

A Kortárs Építészeti Központban (KÉK) került megrendezésre a Magyar Urbanisztikai Társaság (MUT) által a brit Royal Town Planning Institutionnal (RTPI) együttműködésben szervezett még50év konferencia, melynek témája az urbanisztika elkövetkezendő ötven éve volt, apropójául pedig az RTPI által a témában készített Planning Horizons¹ kötet sorozat szolgált. Az ötrészes sorozat első kötete egy évvel ezelőtt jelent meg magyarul, a többi pedig – egy maréknyi lelkes önkéntes fordításában – hamarosan olvasható lesz, lehetőséget nyújtva a hazai kontextus brit perspektívából történő elemzésére is.

A rendezvényen moderátorként Csaba Ders és Szemerey Samu működött közre, előbbi a felütésében utalt arra, hogy a MUT a közelmúltban volt 50 éves, és részben ez az évforduló adta az ötletet a következő ötven évvel foglalkozó rendezvényhez, majd a tavaly nyáron elhunyt Alvin Toffler gondolatait idézve hozzátette, hogy a jövőről való gondolkodás azért is indokolt, mert a „harmadik hullám” időszakában, *egy olyan, az információs technológiával fémjelezett korszakban kell a városok jövőjéről, tervezhetőségéről beszélni, ami teljesen új megközelítést igényel.* Az új paradigmával kapcsolatban olyan alapvető kérdéseket is fel kell tennünk, hogy egyáltalán mit jelent ez az új kontextus a város(tervezés) szempontjából, *lehet-e hosszú távon hiteles állítások megfogalmazni ezzel kapcsolatban, adatokra, tényekre építve valós jövőképeket felvázolni, illetve ha igen, milyen módszerekkel,* valamint a döntéshozók hogyan érzékelik ezeket az új kihívásokat? Ezekre a kérdésekre kereste a konferencia a választ, összesen három szekcióban, melyek közül az első az információkról (azaz a mostani tudásunkról, amelyre a jövőről történő gondolkodást építhetjük), a második az intézményekről (azaz a mostani intézmények esélyeiről és lehetőségeiről az említett kihívásokra adott válaszok terén), a harmadik pedig magukról a városlakókról, az emberekről szólt.

A megnyitó további részében a brit nagykövet-helyettes, Caitlin Jones személyes hangú köszöntője után Kolossa József, a Miniszterelnökség Területrendezési és Településügyi Főosztályának vezetője a közpolitika szemszögéből mutatta be azokat a nemzetközi (például az Európai Unió Urban Agendája, a quitói Habitat III konferencia eredményei) és hazai kereteket, amelyek alapvetően alakítják a városok tervezésével kapcsolatos cselekvést a következő években. Nemzetközi viszonylatban a hazai részvétellel kapcsolatos feladatok mellett Kolossa megemlítette, hogy *a globális térben dolgozó szakemberek között jelentős szakmai-kulturális különbségek vannak, és a közös irányelvek lefordítása a lokalitás nyelveire nem nélkülözi a kihívásokat.* A hazai viszonyok kapcsán Kolossa számos tényezőt kiemelt: egyrészt a jogszabályok szemléletének átalakításának fontosságát, melyeknek elsősorban nem a szabályszegőkre kell koncentrálniuk (mely egyben a túlszabályozás záloga), *de említésre került a helyi és a magasabb szintű tervezés közötti egységes fogalomhasználat megteremtése, a szakemberhiány, a mérhetőség és felelősség problematikája, illetve a jelenlegi területrendezési tervek*

¹ <http://planninghorizons.blogspot.hu/>

felújítása kapcsán a digitális térképek használatának fontossága is. A megnyitó zárásaként Körmeny Imre, a házigazda MUT elnöke Arthur C. Clarke 'A jövő körvonalai' című munkájára utalt azzal, hogy a jövőről való gondolkodás kereteit meg lehet szabni, illetve megemlítette, hogy a hétköznapi világ sokféleképpen megnyilvánulhat, és ebben a helynek kiemelt szerepe van, és *nem igaz az a '90-es években sokat hangoztatott szlogen, mely szerint a fizikai tér elveszíti fontosságát a virtualitás előtérbe kerülésével.*

Az első, „Információ” szekció indító előadásában Alföldi György, a MUT alelnöke a társadalmi szemlélet fontosságát hangsúlyozta, illetve Platón kapcsán utalt arra, hogy *a városok sosem homogének, mindig kettős arcúak, számos dolgot egyszerre integrálnak, egyszerre lakóhelyei például szegényeknek és gazdagoknak.* Véleménye szerint a tervezésben megkerülhetetlenné válik a „smart city” szemlélet, aminél azonban a technológia helyett a fő kérdés az, hogyan kerül az ember az okos városba (adat-városok (datapoles) vagy részvételi (participoles) városok jönnek-e létre?), különösen azért, mert *a városok egyben a hatalmi koncentráció színterei is, és nem mindegy, hogy a technológia csökkenti vagy növeli-e a társadalmi egyenlőtlenségeket.* Számos olyan konfliktus és probléma van jelenleg a világban, ami befolyásolja a városokkal kapcsolatos tervezői munkát, különösen a 40-50 éves időtávban jelentős a bizonytalanság, de *tervezni kell és szükséges: a korlátos közjavak megfelelő elosztását biztosítani kell.* A hosszú távú tervezésre egy jó nemzetközi példa a Future Glasgow kezdeményezés, ahol közösségi alapokon készült egy ötven éves terv a város fejlesztésére.

Czifrusz Márton (MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont, KRTKK) a NATÉR-hoz² kapcsolódó kutatási program (melynek során főleg a klímaváltozás szemszögéből vizsgáltak demográfiai, gazdasági, földhasználati kérdéseket, kiegészülve társadalmi attitűdök feltárásával) vezetője a program eredményeiről beszélt, illetve ahhoz kapcsolódva azokról a tervezési kihívásokról, amelyek egy ilyen, több évtizedre szóló előrejelzés esetén felmerülhetnek. Ez utóbbiak kapcsán igazán releváns tervezési dilemmák kerültek felvetésre, amelyeket az alábbiakban összegezhetünk:

- Mit tudunk a klímaváltozásról, azaz a kutatás tárgyáról? Kinek a koncepciói, fogalomhasználata domináns a tervezési/kutatási folyamat során? Eltérő tudások léteznek eltérő társadalmi viszonyokból, mellyel kapcsolatban az előadó kiemelte a laikus tudás, illetve annak (például térinformatikai rendszerekbe történő) becsatornázhatóságának fontosságát.
- Kinek tervezünk? Kinek az érdekeit szolgálja például egy adatbázis?
- Módszertan kérdések, avagy hogyan is történjen a tervezés segítése, a jövő állapotára vonatkozó kutatások milyen formában kerüljenek a döntéshozók elé? Egy jövő vagy több jövő kerüljön felvázolásra? Mennyire lehetséges egyszerű közpolitikai válaszok kialakítása? A kutatók itt a valószínűség beemelését ajánlják a különböző események és kimenetek értékelésének fokmérőjeként.

Ungvári Gábor, a Regionális Energiagazdasági Kutatóközpont főmunkatársa a víz (illetve annak hiányának) példáján keresztül a *táj anyag és energia kormányzó képességének fontosságára* világított rá, amely a jól-lét alapfeltétele. Többek között arra hívta fel a figyelmet, hogy a zöldfelületek párolgás útján hűtik a környezetük, mely folyamat városokban akár

² <http://nater.rkk.hu/>

10 foknyi különbséget is jelenthetnek, azaz a megfelelő vízgazdálkodás és vízviszaforgatással egy adott táj pufferkapacitása jelentősen megnövekedik (nem véletlen, hogy az aszályos és belvíz/árvíz által sújtott területek egybeesik ma Magyarországon, ami felbomlott egyensúlyra utal). A tudományos alapok megvannak ahhoz, hogy a vízzel kapcsolatos tervezési munkálatok számos problémára választ nyújtsanak, ugyanakkor ez számos csapdahelyzetet rejt magában. *A víz megtartását és multifunkciós használatának, illetve ez utóbbi tervezésének sikeréhez annak belátása is szükséges, hogy a magánterületek összessége közfunkcióval bír: ehhez pedig a társadalmasított tervezési megoldások alkalmazása jelentheti a megoldást.*

Rab Judit, a Lechner Tudásközpont okos város szakértője a Központ által gyűjtött legjobb gyakorlatok példájából igyekezett olyan általános trendeket bemutatni, amelyek valóban hatással lehetnek a városok működésére akár ötven év múlva is. A szakértő azt is elmondta, hogy *az általuk beazonosított (és kétnyelvű térképes adatbázisba is rendezett) gyűjtemény sok példája tapasztalataik szerint egyáltalán nem „jövőbiztos”,* valamilyen tényező miatt fenn tarthatatlannal bizonyult, vagy bizonyulhat hosszú távon. Amely tendenciák és vonulatok azonban vélhetően sokáig velünk maradnak, azok a következők:

1. A városműködés/működtetés új formái alakulnak ki, elsősorban a megnövekedett adatmennyiség elemezhetőségéből kifolyólag, mely lehetővé teszi az integrált monitoring és menedzsment gyakorlatát, az adatvezérelt működést, sokszor akár valós időben is.
2. Az adatgazdagság hatással lesz a tervezési módszertanokra is, mivel az előbb említett gyakorlattal párhuzamosan a városi folyamatok elemzése egy magasabb szintre léphet.
3. Okos hálózatok (smart grid) terjedése, a jelenlegitől eltérő, alulról építkező energia-termelő és tároló ökoszisztéma kialakulása.
4. Többfunkciós, „multi purpose” infrastruktúrák kialakulása – például kék-zöld infrastruktúra –, terjedése.
5. Az adatgazdaság fejlődése a nyílt (open) adatoknak köszönhetően.
6. Részvétel növekedése, aktív lakossági participáció, illetve ennek köszönhetően a közösségi tervezési/fejlesztési gyakorlat terjedése.

A szekció zárásaként Baranyai Nóra (MTA KRTK) a már ismertetett NATÉR további eredményeiről beszélt, egy nagymintás adatfelvételen alapuló kutatás alapján elsősorban arról, hogy a klímaváltozást hogyan érzékeli a társadalom. Az adatok kapcsán elmondható, hogy *a lakosság döntő többsége tudatában van a klímaváltozásnak, illetve ismeri annak okait* (érdekesség, hogy leginkább a fiatalok keverték össze a válaszadás során az okokat és okozatokat és adtak rossz választ az okokat firtató kérdésekre). Fontos tanulsága a kutatásnak, hogy a válaszadók meglehetősen jövőtudatosak voltak, kétharmaduk válaszolta azt, hogy a globális felmelegedés közepes vagy nagyobb mértékű változást fog okozni életvitelében, életkörülményeiben a következő húsz évben. *A klímaváltozással kapcsolatban a válaszadók leginkább a kutatóktól, tudósoktól és a kormányzattól várják a negatív hatások semlegesítését, kevésbé érezték azt lokális problémának.*

A második szekció első előadójaként Stephen Wilkinson, Royal Town Planning Institute elnöke elsősorban a konferencia egyik apropóját adó Planning Horizons sorozatról beszélt, illetve kitért arra, hogy *a tervezésnek mindig is megvoltak a maga kihívásai a városodási*

folymatok felgyorsulása óta, így a térbeli gondolkodásnak a közpolitika középpontjában kell lennie – ezt igyekszik segíteni a Planning Horizons öt kötete.

Jim Coleman, a Buro Happold London vezetője széles gyakorlati tapasztalataikon (Qatar Special Economic Zones Project, JingJin New Economic City, Seremetyevo nemzetközi repülőtér fejlesztése, New York City Life Sciences Project (K+F fókuszú fejlesztések) stb.) keresztül vázolta azt a szemléletet és gyakorlati metódust, amelyeken keresztül fenntartató fejlesztési pályák kialakítását célozzák. Coleman szerint *a legfontosabb a meglévő vagy az elérni kívánt gazdasági funkció beazonosítása, kezelése, annak változásának menedzselése, az esetleges negatív hatások kiküszöbölése, vagyis a „gazdasági programozás” összekötése a „fizikai programozással”, infrastruktúra-fejlesztéssel*. Ehhez szükség lehet értéklánc elemzésre, piacszegmentációra, a lokalizációs, foglalkoztatási potenciál felmérésére és sok más egyébre is, amelynek meg kell előznie a fizikai infrastruktúra kialakítását, mivel azok az elemek és fejlesztések, amelyek nem kapcsolódnak valamilyen funkcióhoz, várhatóan nem fognak életre kelni a jövőben.

Henrieta Sanislova (Catapult Ltd.) és Phil Cooper (SterlingGeo) a várostervezés új technológiái közül a *térinformatikát* és az abban rejlő lehetőségeket mutatták be, számos, a cégeikhez kötődő gyakorlati példa segítségével. Rengeteg olyan terület van (intelligens közlekedés, fenntartható életmód, e-közigazgatás stb.), ahol a térinformatika a komplex, szektorokon átívelő problémamegoldás eszköze lehet (az építési engedélyek ellenőrzésétől a bűnügyek és balesetek térképi ábrázolásáig). A szekció zárásaként Józsa Viktória (NORD CONSULT Kft.) Győr, Miskolc és Kecskemét példáján keresztül mutatta be, hogy a multinacionális cégek milyen mértékben ágyazódhatnak be abban a városban, ahol jelen vannak, illetve a stratégiai partnerségnek milyen olyan elemei lehetnek, amik túlmutatnak az egyszerű gazdasági működésen.

A délutáni szekcióban Kocsis János Balázs városszociológus, a BME Szociológia és Kommunikáció Tanszékének egyetemi docense vezetésével igen élénk disputa alakult ki elsősorban tervezési kérdésekről, sok esetben erősen reflektálva az addig elhangzottakra. A beszélgetés résztvevői Salamin Géza, Gauder Péter és Koszorú Lajos volt. A jövő társadalmi próbatételei között a *globalizáció* (azaz olyan hatások, amelyekre országosan vagy lokálisan nem lehetünk hatással), az *együtműködés* (illetve az *együtműködési technológiák*) *hiánya*, valamint a *gyorsan változó folyamatok megértésére fordított erőforrások szűkössége*, és ezzel összefüggésben az azokra történő *reagálási képesség fejlesztése* került említésre. A második körkérdés az előrejelzés bizonytalanságára vonatkozott, illetve arra, hogyan tud erre a területi tervezés választ adni. Salamin szerint *a jelenleg korlátozott tervezésnek nem technológiai, hanem társadalomtechnikai okai vannak, a valóságértelmezés, a célok kitűzése és a közös meghatározásának legitimitása és nehézségei* egyértelművé teszik, hogy hosszú távon a politika nem működhet a tervezéstől függetlenül. Koszorú Lajos is a szakértői elemzés és a politika közötti, növekedő távolságra utalt, kiegészítve azzal, hogy *egyre szűkülnek a tervezésre fordított erőforrások is*. Gauder Péter ennél sokkal markánsabban fogalmazott, álláspontja szerint *a mostani tervezési gyakorlat felett eljárt az idő, az „elit” által kitalált, egyébként elérhetetlen célok és a távlatok helyett a mai, gyorsan változó környezetben leginkább a „helyben járás menedzselése” történik. Nem ipari típusú, hanem „kézműves” tervezésre van szükség*, ami egyfajta múltból előrevetített jövő, és a sikeres tervezéshez fel kell tenni magunknak a kérdést, hogy mik a mi jövőemlékeink?

A következő kérdés arra vonatkozott, hogy egy tervezőnek hogyan kell összeegyeztetnie ellentmondó érdekeket, illetve kell-e, és ha igen, hogyan kell szintetizálni? Salamin

szerint ebben az esetben két tényező fontos, *a szakmaiság és a transzparencia*: bármilyen egység is legyen a tervezés tárgya (önkormányzat, régió), *a folyamat elején világosság kell lennie, milyen prioritások és célok képezik a tervek alapját*. Gauder visszatért arra, hogy a jelenlegi, technokrata hozzáállás, illetve a mostani tervezési paradigma véleménye szerint nem tartható: *a jövő anticipálásra van szükség, a kezdetektől szükség van egy olyan távlatra, jövőképre, közös minimumra, amire fel lehet fűzni a tervezés folyamatát*. Ha ez a *kulturális kontextus*, ez a „mitikus ragasztó” hiányzik, akkor nagyon kevés az esély a terv megvalósulására, a szereplők kívánt cselekvésére. Koszorú Lajos egy jóval pragmatikusabb megközelítésben arra hívta fel a figyelmet, hogy *a tervezés szolgáltatási tevékenység, ahol a tervezők jövőorientált kondicionálása és a megrendelő perspektívái között gyakran alakulhat ki „értékfeszültség”*, és az utóbbi időben jelentősen csökkent a szakpolitika szerepe is – hosszú távon mindenképpen törekedni kell egy egyensúly kialakítására. Részben ehhez kapcsolódva elhangzott még a következő kérdésre adott válaszokban, hogy *a hard tervezést egyre inkább felváltja, vagy kiegészíti a valamilyen víziót felvázoló szoft tervezés*, illetve egyre komplexebb lesz a gyakorlat, gazdasági alapokon, melyben kiemelt szerep jut a folyamatok menedzselésének.

Összességében a konferencia figyelemre méltó módon jelezte, hogy az „okos város” témakör hogyan illeszkedik a hazai (és az európai) városokról és a várostervezésről szóló diskurzusba. Egyértelmű, hogy az információs korszak kihívást ró a városok irányítóira és a várostervezőkre, amely kihívás elsősorban nem technológiai természetű, és teljesen új megközelítést igényel minden szereplő részéről, beleértve a városlakókat is, egyre kevésbé odázható el az együttműködés új kereteinek és formáinak kialakítása.